

בעניין חצי נזק ארכורות

לשיטתו דלא יתכן פלוגתא בהל"ם, ולכו
באיר שם דידעו מהל"ט דאליהו יבא לסלק
מעשי השול ובהו כ"ע מחדו, ונחקרו רף
במהות העול שיסלק מהו עי"ש. [וכן
מדוייק מל' הרמב"ם בתקד' לפיהם"ש
עי"ש].

ודברית קשים להולם, דהא מסוגיא דבגמ' גרא' בהדייא לא בן — דקאמר רבא דלעולם
כחו בגופו דמי בין לסתמכוס בין לרבען,
וח"ג ארכור תlacתא הוּא דגמירי לת, א"כ
אף לרבען חשיב כחו בגופו ומשורה היה
אריך להתחייב נ"ש והדבר פשוט מזד
הסברא וא"צ להליכ' בזה [ולפי מ"ש בס"ד
לקמן דבר' הברכ"ש אינו בן] אלא דאתיא
לחיל"ט ובצרא לה פלנא נזק ובהו לא
אפליגו סומכוס ורבנן מסבי דעתשיון, אלא

לרבען אייכא הלכתא ולסתמכוס לייכא.
וכן לקמן י"ט. בعي רב אשוי כח כחו
לסתמכוס וכרי או דלמא לא גמיך הלכה כלל
וכרי מוכח בהדייא מות דהתשלום חצי נזק

הוא מהליכ' ולא אמרו זה רבנן מסברא.
ועיריך לדבריו — רעי בראש"ש ס"ה ב'
דעות דהיל"ט ATIיא להקל ולא להתחמיר.
האמנים עי' בס' נחלת דוד מה שחק' ע"ז'

אי משלם ברה"ר משום דילפי' מהלכתא דמשלם
ח"ג כקרן ונדייה לקרן במשלם ברה"ר — וזה

האחרונים אם יש לפניו דבר אשר בדרכ
כל הוא חביב ועתה לא, דיל' מחולקתם
היא האם חביב זה מדין מעלה כמין ז' ולכו
סבירא להו דלא מסתכלים על עכשו,
וחחולקים סבירא להו דלאו מדין מעלה
והגאון סבירא להו כרעה א.

בב"ק ר"ס כיצד הרגל פלייגי סומכוס
ורבען בשער התשלומיין בכרורות, דרבנן
משלם נ"ש ולסתמכוס חצי נזק. גורסי' התם
דף י"ז: אמר רבא בשלמא סומכוס קסביר
כחו בגופו דמי, אלא רבנן אי בגופו דמי —
כולה נזק בעי לישלם, ואי לאו בגופו דמי
ח"ב גמי לא לישלם. הדר אמר רבא לעולם
גופו דמי, וח"ג צרורות תלכתא גמירי לה,
עכ"ל הגמ' . והקשו מכאן רבים מהמפרשים
לשיטת הרמב"ם [בתקד' לפיהם"ש, ובפ"א
מהל' ממרים] דבHALCA למשה מסיני לייכא
פלוגתא והכא הוא מצינו דפליגי סומכוס
ורבען אי אייכא הלכתא לשלם ח"ג בכרורות.
ותנה המהרא"ץ חיית הכא תי' דאי
סומכוס ילפי' מהל"ם דאייכא חיזבא
בכרורה, אלא דפלוגתינו דסומכוס ורבנן
בסכום התשלומיין, והי' דהHALCA קיבלו בצורה
סתמית ולכון נחקרו בביוארת. והביא דוגמא
להו ממ"ש הרמב"ם גופו בסוף משנה עדיות
אה דתנן התם אמר ר' יהושע מקובל אני
מריב'יו ששמע מרבו ורבו מרבו היל"ט
שאין אליו בא לטמא ולטהר וכרי, ר' שמעון
או' וכרי והכ"א וכרי והוקשה לרמב"ם

ו וכן לכואורה יש להעיר מספיקו דר' ירמיה
בדף י"ט, היהת מHALCA ברה"ר ותמייה והויקת

יהודיה מביך על העיקר ופוטר את הטפל
מכיוון דחביב קודם כ"ש מין ז' דהוא עדיף
מחביב לר' יהודה.

ולכאורה נראה דשאני חביב ממין ז', דמיין
ז' מדין מעלה הוא ולכון לא מתבטל המעלה
של מין ז' משא"כ חביב אם הטפל חריף
בטל השם חביב, רק יש לומר דתלויה במת'

קשרו לגופה והוא רק כה — אף"ת הוא בכלל רגל, ולפ"ז ייל דספכו בדרך הוא דיין נימא דההלכה גلتה דבorth כחו בגופו, היי' דכילה זה בחיזבי רגלו וא"כ אמא' לא ישלם נ"ש, או שלא בגופו הוא וא"כ יהא פטור לגמרי³ עי"ש באורך.

ולפומ' האי פירושא אף סומכים ס"ל להלכתא — דהא מצד הסברא פטור הוא ואיןו כלול בגדרי חיזבי התורה דרגל ורק מהת浩כה ידע' דבוחו בגופו. ולשנוייא בדרך אף רבנן ס"ל דבוחו בגופו מהלכתא ורק מוסיף דה浩כה קבעה נמי דשעור התשלומין יהיה חזי נזק. [דב"ז איןנו מבואר בברכ"ש דיש ב' הלכות בדבר, אלא כתבתי זה ע"פ יסוד דבריו כי היכי שלא תפול ע"ז הקושיא שהקשינו לעיל לדב' המהרב' חזית מיי' סברא אלימטה חוו רבנן דפטרו ליה מה"ג. וא"ג דב' הלכות ניגטו ניתא].

ומצד הסברא הפשטה יש מקום לומר דבאוון זה יודה הרמב"ם דאי' פלוגתא בזה, משום דבעיקרה דמלתא כ"ע ס"ל דיש לחיזיב, ורבנן רק הוסיפו פרט נוסף — דמהלכתא ידע' נמי שעור התשלומיין.

ב

ויתד חזקה יש להביא לדב' הגר"ח מדבר' הרשב"א לעיל ג': שכ' לבאר סברת רב פפא התם לצוררות משלהן מן העליה זו'ל — ור' סבר כיון דגמירי דתולדת דרגל

הגרב"ב, שנסתפק בbaar דין ההלכה, אם גلتה לנו ההלכה דשור שהויך ע"י כחו הויה כשור ממש וא"כ לחיב נ"ש, או דזהלמה גلتה לנו דלא הויה כשור ממש וא"כ לא לחיב כלל עכ"ל. וממשונו זה בר' דספיקו בדרך בគונת ההלכה, ויש צד דגلتה לנו דאי' כשור ופטור, ע"כ, ואין לויה לכאורה מובן, משום דלמעטר הוא פשוט מצדحسب, והה浩כה צריכין אדרבה לחיב וצ"ע. וכוונתו כתבתי בפניהם כפי הנלען².

ועי"ע בס' מרומי שדה להנצ"ב שביאר דהרא"ש מיררי דוקא לעניין כה כחו עי"ש. ובוגוף דב' המהרב' חזי גلتה דבוחו בגופו וסומכים ורבנן אפליגו בסוכום התשלומין מסברא קשה להבין מהו רבנן על כהה לחיבבו ח"ג לחוד מאחר דה浩כה אמרה מצורר תולדת דרגל ניגחו; וא"ג דלאו אורחיה הוא לנמז צורר' וכמ"ש רב' חנואל לקמן י"ט. [ווע"ע מהרש"ל בראש מכלתין סי' ד' ופנוי לעיל ג': ואCMD'ל] מ"מ לא חשיב זה משונה ואמאי משלם ח"ג. ובשלמא א"ג דמסברא מחייב' כולה נתק מטעם דבוחו בגופו אלא דה浩כה בזרא פלאגא. ודבורי צ"ע

ב.

ויש לישב לבאורה שיטת הרמב"ם ע"פ אופן אחר בביואר הסוגיא — והוא דהנה הגר"ב בער בספרד ברכבת שמואל [סי' י"ט, ב'] הביא קושיא מהגאון הר"ד טבביל Mai מספקא ליה לרבא בדעת רבנן אי כחו בגופו או לא, דהא בכל דין התורה כחו בגופו וכמו ברציחה, ונשל הברזל מן העץ וכו'.

ותירץ הגר"ב בער ע"פ יסוד מהגר"ח סולובייצ'יק דמה שצורר' הווא תולדת דרגל — הויא מזיך מחודש, משום דרגל הווא כשמזיך בגופו וכדמוכת ממה דכשהזיקה בשיליף שעליה וכור' הווא תולדת בלבד³ וה浩כה חדשה דאי' כשמזיקה בדבר שאינו

ה浩' אתי' — לתקל לחוד ויישאר כדין רגל לאפטורי ברה"ץ. אך ייל דעכ"פ עיקר ההלכה להקל הווא, וගلتה לנו התורה בזה דהוא כקרו ומה שמתחייב ברה"ץ הוא תוכאה מזה.

2. וא"ג דברי' מוכח דאי' כשמזוקת בשאר גופה חשב תולדת, דעתכ"פ מוכח דמה שאינו בכלל רגל ממש לא מהייב וא"כ צורר' מנלו דמחייב.

3. והיינו דספיקו בדרך בהבנת ההלכה. וניל'

בשני, ונשאר א"כ סכום החיזוק כמי הסברא הפשוטה דכתו בגופו והי' נ"ש, וכיון דמשוגה הוא מחייב פלגא נזקה לחוז.

ולפי הבואר הנז' נופלת גמי קושית השער"י דכיון דכתו בגופו, מהכי תית' הלכתא לגרוע; דאמנם הלכתא היא, אדר מ"מ טעמא בעי כיוון דכתו בגופו [וביאר שם דה"ט משום דזה לאו אודחיה גמור, וכבר הובאה סב' זו לעיל, ויש לדון בזה כיוון דמהירושלמי מוכח לא כן ואcum'ל] — דיסוד קושיא זו היא בהסתמך על הידע בש"ס בדוכתי טובא דכתו בגופו דמי, ברם לבואר הגר"ב בעיר סוגיא זו נפרדת היא והכוונה למחייב כתו בחזובי רג' של שתורתה ומסב' זהה פטריה וא"כ ייל' דעיקר חיזיבא לשלם רק ח"ב דהכל הוא בגדר הלכתא.

ועפ' זו יש לבואר גמי לעיל ג': וט"ו: دائ' החתום להלכתא דצורות גמירי לה דמונוגא הוא ונמתבטו הראשונים בזה — עי' שמ"ק, ורא"ש בהלכותיו — דהא לא ע"ז אמרה הלכתא. ולתגר"ח מבואר היטיב הדוכונה למאי דאמרה תנמי דכתו בגופו דזה רק מהלכתא. ודור'ק.

ה.

ולפי המבורא ייל' דכ"ה שיטת הסוגיא לד' הרמב"ם, דבעין לסומכוס בין לרובנו איתחא להלכתא לעיקר החזיב, ורבנן הוסיףו דריש עד הלכה דהמשלומיין ח"ג*. אלא דלקאותה יש לדון בעצם יסוד דב' הגר"ח — חדא دائ' לשון הגמי הולם פירוש זה — דהא רבא אמר — לעולם בגופו דמי וחנ"צ הלכי גמי לת, והול'ל וחנ"צ גמי הלכי גמי

אם הייתה בפרטים הלכתא. וגם נכיה לפקמו בס"ד دائ' זה נכון לד' הרמב"ם ויתכן מחלו בפרטים, [ומהאי טעמא לא אסביר לו ז' הרמב"ם חci התם] וגם ק' דהollow צורורי גמי הלכי גמי' לה וכמברואר לתלן.

הוא ואילו מדינה הויל לשלם נ"ש ברג' דאורחית אלא דפרטיה רחמנא מח"ג — א"כ מן העליה משלם עכ"ל. וצ"ב דהא א"צ למליף דהוא תולדת דרג' מהלכתא, אלא סברא הוא כיון דההיזק אתי מגופה וכדאמיר רבעא בפשטות דכתו בגופו. ומוכחה לכאר כדב' הגר"ח דמסב' לא هو רג' כל כיון דהוא רק כתו וכרי' בנו.

ומ"ש הרשב"א בהמשך דבריו — ואילו מדינה הויל לשלם נ"ש — ה"ט דלפי ההלכה זו היה צריך להתחייב נ"ש, אלולא דгалת' ההלכה עוד דמשלם ח"ב לחוז.

ועוד יש להזכיר כן מביעא דרב אש' לקמן י"ט. — יש שניים לצורנות לרבי' נזק או אין שניים לצורנות לרבי' נזק וכו'. וכ' בשטמ"ק ב' תלמיד הר"פ וו"ל: התק' ריב"א מאיקא מביעא ליה, אי גמירי ההלכה בצרורו' אף בשנו' — א"כ ח"ג מחייב. ואי לא גמירי — א"כ ממילא איכא ח"ג דהא אמר' לעיל'Dכגופה דמי' מסברא, וא"כ ע"י שנוי גמי' — נהי דליך ההלכה — מ"מ קדעי' שפיר' דaicא ח"ג דהא הוא תולדת דקרון כיון דaicא שנוי, וא"כ בכל עניין שתהה ההלכהaicא ח"ג אף בצרורות ע"י שנוי וכרי' עכ"ל, ולוד' הגר"ח לך' מ, דכיון דחייב' מדין רג' צריכין לחוזק ההלכה ומסברא הווינן פטרין ליה לממרי, ומצד ההלכה מחייב' ליה ח"ג לחוז — א"כ בשנו' ייל' דמשלם רבי' נזק, משום דתמיד כדי לחיבתו צריך להלכתא. וכל קושיות הריב"א הבנו' היא דזוקא א"ג בצרורות כתו בגופו הוא מצד הסברא [וכמפורש באמת בלשונו לעיל] וא' נימא דליך ההלכה דמשלם ח"ג

4 ועי' בס' כובע ישוצה דמוכה מדבריו דהיבין כן דב' המהarry' חיות הניל. אך ל"ג دائ' זו כוונת המהarry' אלא כפי מה שביארנו שם וכדמוכה ממה שדיםזה זה לדב' הרמב"ם בסוף עדות דהמשלומיות בפרטיו הדברים היא מסב' ולא

דמאי נפק"ם אי מזיק זה נגרם מדבר הנמצא על גופו ומחויר לו לבין אם הוא נזק מחתמת גופו, ובתרוייתו איכא לחייבה נ"ש מצד הסבר' וא"צ לזה חדש הלכת, וספיקו דרבא אליבא דרבנן הוא פשוטו.

ומה שהק' הגאון הר"ד טעబיל דמאי מספק"ל, הא קייל בכל התורה דכחו בגופו וא"כ זהה צריך להקשوت בפשותו והא קייל דכחו בגופו דמי — נ"ל לתרץ בפשיטות דכוונת רبا להגדיל הקושיא טפי; דא"י אי נימא דהכא ס"ל לרבען מאייה סיבה תהיה אשר תהיה דכחו לאו בגופו — אף"ה לא א"ש דא"כ היה צריך ליפטר לגמרי.

וע"ז מסיק רба לעולם בגופו דמי וכ"ר כלומר דא"צ לחדר ולומר דהכא יש איזה סיבה דמחמתה ס"ל לרבען דכחו לאו בגופו אלא כמו דاشכחן בכל דיני התורה דכחו בגופו ורק ההלכתא בצרא לה פלגא נזקה.⁵

ת

ובעצם מה שרצינו לחדר לעיל דיוודה הרמב"ם דaicא פלוגתא בהל"מ כאשר בעיקרה דמלתא מודו כ"ע ופליני רק בפרט גוסף אם גם עליון דנה ההלכה — איכא למשדי בת נרגא דתנה הרמב"ם בהקדמה לפיהם"ש כי בביטול ד' הסוברים דיתכן פלוגתא בתל"מ זוז'ל — אבל סב' מי שחשב שגם הדינים שיש בהם מחלין קבלה ממשה ונפלחה בהם מחלין מחמת טעות בקבלת או שכחה, ושא' צדק בקבלתו או ששתת, או שלא שמע מרבו כל מה שציריך לשימושו וכ"ר — הנה זו, תי ה', מגונה ומורור מאד בכהו — אף"ה זה נמי כולל בתולדות דרגל,

שמעתי ממ"ר הגרש"ז אויערבאך שליט"א באופן אחר, והי' דברם הוא דאשכחן דכחו בגופו אך לא בנזקי בהמתה, וכמו דאשכחן לרמב"ז בكونטרס דינה דגרמי שכ' דאף לר"ם דגרמי חייב, הוא דווקא באמם, אך בהמתה פטו.

לה, לפי מה שהוכחנו לעיל דצ"ל להאי פירושה דמאי דכחו בגופו וששהוא חנ"צ ב' הלוותה הון דגמירי להו, דעתך כוונת רבא בתירוץ דaicא הלכ' דהתשלום רק ח"ב.

וגם לפ"ז מי דקה בעי רב אשיך לממן י"ט. בכך فهو לסומכים מי גמיר ההלכה וכ"ר או דלמא לא גמיר ההלכה כלל — צריך לבאר דהכונה על ההלכה השנית; מי גמיר נמי ההלכה דמשלם ח"ב ומוקי לה בכ"ב, או דלמא לא גמיר היל' דח"ב כלל. אך ההלכה קמייתא דכחו בגופו גמיר לה, וזה דוחק.

ועוד יקשה אף לפ"ז מה שהקשינו לעיל לדבי המהר"ץ חיות דא"כ הלכ' אתיא להחמיר והORA"ש בס"י ב' הוכיח דהיל"מ חמץ אתיא להקל. האמנם כבר הערכנו שם דהנץ"ב ביאר דכוונת הרא"ש דווקא על כ"ב וכ"ר עיי"ש.

ואף משמעות ל' הרמב"ם [דאנו רוצין לבאר הסוגיא לשטחו] מורה דפשיטה לו לצורורי תולדה דרגל נינהו, ות浩כה אמרה רק דהתשלמי ח"ג, דזות לשונו — פ"ב מנ"ז ממון ב' — כל תולדה CAB שלה חוץ מצורורי המנתזין מתוך רגל הហמה בשעת הילוכה וכ"רAuf"כ אינו משלם אלא ח"ג וכ"ר ודי"ז ההלכה מפי הקבלה הוא עכ"ל.

אשר לפ"ז נראה דהאמת כפשטות הגמי דרבא כשהק' לא ידע לה ההלכה כלל, ואח"ז תירץ לעולם בגופו דמי וכ"ר וסומכים דקאמר דס"ל דכחו בגופו דמי אע"ג דזה אינו מזיק בגופו ולא بما שעלה גופו אלא בכהו — אף"ה זה נמי כולל בתולדות דרגל,

⁵ ואגב יש להזכיר דלפ"ז אין מקום לקושית הרא"ש בט"י ב', וכן בשמי'ק ב' הר"ש, אמאי אסיק רبا דלעלום כחו בגופו וכ"ר דלעלום אימא לך דלאו בגופו דמי ומhalbכתא מתיביבי' לשולם ח"ג עיי"ש, דלפי הנו' למה יגרע זה משאר דין ההלכה דכחו בגופו. ולבאר דבר' הרא"ש

ולכאורה מדבר הרמב"ם הנז' סתייה לזה,
אלא דהגרי"ז הביא שם מסונגייה. הגמ' ביזמא
דף פ' דאייכא למ"ד דשעורין של עונשיין
שכתום וחזרו ויסdom, ופי' דהם מכל ההלכות
שנשתבחו בימי אבלו של משה כמבואר
בתמורה טו. וכף וא"י התם גמי דחטאות
המתוחות הם מכל ההלכות הנשכחות וכיר'
עיפוי'ש ומנה סתירה לאכאר לגוף דב' הרמב"ם
הנו' והדבר צ"ע.

ג.

הנרא לי בעורת החונן לאדם דעת
ליישב קושיות המפר' הוא פשוט, דהננת
היסוד לקושיותם הוא מדרק אמר' הלכ' גמירי
לה ופירש"י [לעיל ג': וכן לסתן יט. ד"ת
מי גמיר] תלי' למשה מסיני וכמו שהוא
פרש בכ"מ. אך הרמב"ם אינו מפרש כן,
אלא דו ה兜 ה兜ה מקובלת מפה"ש. ח"ל בהל'
זו דצורורו — ודב' ה兜ה מפי הקבלה ג"כ
ורק כשנדי בגמ' הל' הלל"מ העתיק ג"כ
הרמב"ם הלל"מ. [וכבר העירו דב' בישיטת
הרמב"ם] וכ"כ התו"ט בפ"א דוחחים להוכיתו
דכ"ה הטירוש עיפוי'ש [וע"ע גליון מהרשות"א]
ומוכח התם דאייכא בוז פלוגתא.

ועיפוי'ע ברמב"ם מעשה הקרבנות פ"ג ז'
וכן בפ"ב מפסולי המקדשין א' וכן בס'
המצאות שורש ב', ועד הגדר בוה' ופרט
זה צ"ע מקתי ואכטמ"ל. התב"ה יאיר עינינו
במאור תורה"ק.

המבוארים שם. ומצד הסב' לאכאר אין לו מובן
לפמ"ש הרמב"ם דהילו מחשוב דשכחו או טעו
במשך הזמן. הרמב"ם בנסיבות שציינו כי'
הלכה מפני מציר. ודברים אלו כולם מפני מ"ר
נשמעו. ובתקור הדברים בגמ' מבנות ס"ט ב'
המודות — גמירי, ובתגובה קמא קי': ועוד,
ה渴תא גמירי לה.

והוא דבר בלתי נכון ולא מתאים לכללים
וחושד באנשים שמהם קיבלנו את התורה
וכף עיי"ש. ואי' בדברינו דתנא א' יתולק
על פרט נוסף אם יש בו הלכה — לא גמלט
מלומר דאיתרעה זה מהמת שכחה או טעות
של א' מהחולקים וזה דבר שאנו נכון לד'
הרמב"ם. וכ"כ שם הרמב"ם עוד, שאם יאמר
א' כד' קבלתי, מסתלק כל ווכות, עכ"ל.⁶
אמנם ראיתי בחודשי הגרי"ז הלוי מבריסק
(שלהי יומה. נדפס ירושם ה/תשכ"א) שב'
וז"ל: והנה ברמב"ם וכף דב' קבלת איין
בهم מחליה לעולם, וכל דבר שנמצא בו
מחליה, בידוע שאינו קבלה ממראיה עכ"ל.
וכבר הק' ע"ז מטה דמשכחי כמה פלוגות
בעניין שעוריין אף דשעורין הון הלמ"מ. וכן
פליגי סומכים ורבנן בחנוך'ץ ואף דהכל' גמרי'
לה ועוד וכו'. אכן לפמ"ש הרבי דב' הרמב"ם
מבוארים היטב — דודאי בדבר שתוא ההלכה
מפיה"ש לא שייך בו עניין מחליה כלל כיון
דאין שום ב"ד יכול לחייב עליין, ולא שייך
עניין מחליה רק בדברים שנדרשים במדות
שהתורה נדרשת בהם, או שנלמדים בסב'
וכף. בכל גני ההלכה דפליגי בהו — י"ל
הדם מההלכות שנשתבחו רק חזרו ויסdom
ע"פ מדות שהתורה נדרשת בהם וכו' ואין
זה בכלל דב' קבלת שחוץיר הרמב"ם כיון
עד עצם הקבלה מפה"ש נשאלה בתאם רק חם
בכל דברים שלמדין מן הדין שכ' הרמב"ם
להלן שם נחלקו בהן — תולcin אחר הרוב
עכ"ל הגרי"ז הלוי.

6 ולפ"ז נסתר גמי מיש והכא בט' חז"ב לתוך
הקשריא על הרמב"ם עי"ש כי אין כמיל.

7 דלאכאר הבואר בוז דאיין ההלכה מקובלת
ממרעיה אלא כי' הכרעת "מעתיקי השמועה"
(ל' הרמב"ם) במשדר הדורות, וכנראה דזה נכון
לפמ"ש הרמב"ם בחלק ה' של סוגיית הדינאים